



Az európai paletta (ébrezsió órája, 24 színben)

Az első birodalmi képzőművész **Giotto***, a perspektíva felfedezője – mint egy új természeti jelenség – ezen új földrészt hozzacsatolja a képi világhoz (Pasolinivel sem vitatkozva). Pádovában láttam a *Scrovegni csa-lad kápolnáját*, amelynek falait annakidején – úgy 1300 tájékan – rende-sen kifestette. Ott különbözőzetek meg először művészként (ahogy ő is sa-ját magát) az egyéb kézi mesterséget gyakorlótól, ő futott be először mai értelemben vett igazi művészi pályát, mind anyagi, mind pedig erkölcsi érelemben. Bő 100 évvel később – még a gótikában – északabbra a né-metalföldön az új technikát is kitalálta hozzá **Jan van Eyck** a testvérelvel, az *Arnolfini házaspár* hálszobájában az új olajfestéken már a jövő képe is tükröződik. (Az azóta is az erre a pályára tévedők közül sokan csusz-nak el ezen az olajfolton.)

***EYCK, Jan van** (1390 körül-1441) németalföldi festő, a gótika utó-l-sztó manísta hatásától meg-sza-badulva Robert Campinnal a német-alföldi festőiskola megalapítója.

***GIOTTO, di Bondone** (1266-1337) itáliai festő, mestere Cimabue ha-tására végleg felszabadította a festészetet a bizánci tradíció bék-lyői alól.

Jan van Eyck: a következő oldalon látható *Arnolfini házaspár* c. fest-ményének részlete, ahol a tükrör-ben önmaga is látható (mint ké-sőbb Velázquez, aki felhasználta a tükröműtívumot *Las Meninas*n, látva Eyck festményét Madridban)



Jan van Eyck: Alberghati bíboros ezüstevesszővel készült rajz, 1431 körül, 21 x 18 cm, Drezda

Giotto di Bondone: a padovai Capella degli Scrovegni all' Arena freskórészlete, 1303

Giotto di Bondone: Assisi Szent Ferenc egy szegényembernek adja aranyszínű kabátját, 1297, Assisi





Jan van Eyck: Arnolfini házaspár
1434, 82 x60 cm, olaj, National Gallery, London



Fra Filippo Lippi: Madonna

Fra Filippo Lippi tanítványa, a Medicek pártfogoltja, a humanista itáliai **Sandro Botticelli**, akinek híres habokból kikelet *Venuszán* szinte zenélnék a hangszülős körvonalak. Ezen a művészeti pályán

***LIPPI, Fra Filippo** (1406-1469), a quattrocento (itáliai 15. század) festője, késő góthikára jellemző munkáiban Masaccio hatása érződik, a „fra” előtag a szerzetesi mivoltára utal.

***BOTTICELLI, Sandro** (1444-1510) itáliai festő, élete nagy részét Firenzében töltötte (a Medicek szolgálatában), de 2 évet Rómában, a Sixtusi-kápolna freskóin dolgozott.

Botticelli: Venus és a három grácia ajándékot visz, 1486, (részlet a Villa Lemni-freskójából), Louvre, Párizs





*Leonardo a freskóhoz különböző anyagokkal kísérletezett, ennek szomorú következménye az Agnisi-ral csata című freskójának tönkremenetele is. Rubens másolatáról ismerjük a csatajelenetet, amihez ez a budapesti Szépművészeti Múzeumban lévő tanulmányfeje is készült.

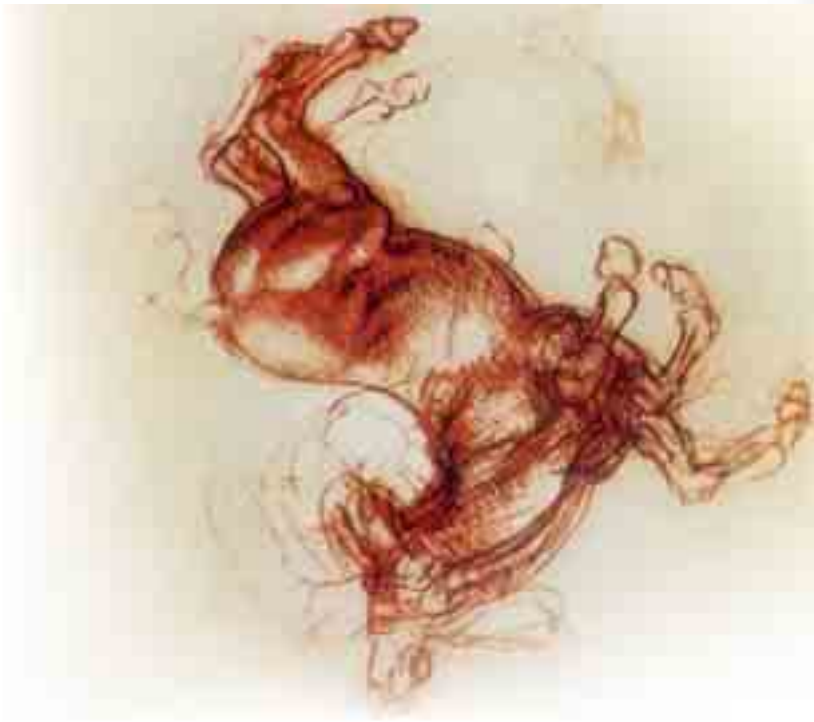
az újjászületés három állandó itáli-
és azt állandóan javítgató – *Mona Lisa* portréján a kontúrok nélküli
Leonardo da Vinci, aki nem is a
formákat, hanem valójában a fényt
tagolja, híres – életét végig kísérő,
Leonardo da Vinci: Mona Lisa (részlet)
1503-1506 körül, 77 x 53 cm, olaj, tábla
Louvre, Paris



Michelangelo: A hibái szibilla,
1510 után, (részlet a római
Sixtus-kápolna freskójából)

A fiatalabb **Bonarrotti Michelangelo**, a művészet koronáját Leo-
nardoval harcot viselő ellenfél, aki vágyát a szépség után – mind

Ennek a mozgó tömegnek a
anatómiai felépítésének tökéle-
tes ismeretéből, másrészt az e-
gész univerzum szerkezetének
mások számára (számunkra) ta-
lan felfoghatatlan (megértése-
ből addóan sikeresen lép túl a-
mügy egy képzőművészeti ano-
málián, jelsül Leonardonak ez
a vöröskréta rajza az időt képes
megmutatni nekünk. Eszünkbe
sem jut, hogy egy több lábú ször-
nyet látunk, az idő van ugyanis
itt lerajzolva. (Talan Maybridge
is ennek a rajznak láttán fotózta
a ló futásától készült sorozatát.)





Michelangelo: Jónás profeta (észlet a római Sixtus-kápolna mennyezet freskjából)

Michelangelo: Dávid (a szerző rajza a szoborról)

*MICHELANGELO Buonarroti (1475-1564) itáliai festő, szobrász. Rómában és Firenzében dolgozott. Türelpelt a quattrocento világán, két legismertebb alkotása a római Sixtus kápolna mennyezetfreskói és a Firenzei jékképvé vált Dávid szobra. Egy szer azt mondta, hogy nem érti a szobrait körül nagy hűhót, hisz a köben benne van a szobor, o csak lefaragja a fölösleget róla.

vésőivel szoborba faragva, mind ecsettel képbe álmódva – oly módon tudta az emberi alakban megjelteni, ami kétség kívül büszkévé kell, hogy tegyen minket, hogy az emberi fajhoz tartozhatunk, de



Raffaello: Sixtus Madonna

a harmadik óriás, Raffaello Santi szépséges *Madonninha* szeretett bele az összes aszkézist fogadott papjelölt. A finom arcú Raffaellót – tehátsgén kívüli – rendkívüli udvarias, mondhatni, hogy behízelgő természetűhozzásegíti a korán jött sikerhez, és mintha sietne, oly gyorsan dolgozik. Igaz, számos tanítványának segédletével, de pártatlan életművet hoz létre. Erzi tán, hogy élete nem lesz hosszú, 1520-ban, épp 37. születésnapján éri utol a halál.

Michelangelo: Ádám teremése (a szerző rajza a római Szent Péter Baziliká freskjának részletéről)



Michelangelo: Igmudo Sixtus-kápolna (észlet a római freskjából)

Raffaello: rajzvázlatait: 1. női akti 2. harcoló férfiak





Albrecht Dürer: A női test arányai



Id. Lucas Cranach: Adam és Éva



Raffaello:
Térdeplő akt, rajz

1500. év körül kezd munkálkodni a szász választófejedelem udvarában már a reformáció wittenbergi festője – a reformátor Luther Mártonnak a barátja, és egyik leghtresebb portréjának megfestője – **id. Lucas Cranach**. Az apa 1553-ban bekövetkezett halála után fia, ifjabb Lucas Cranach vezeti (apjához méltóan) tovább a családi műtermet. Hitbéli, honfi és kortársa is a fértidol **Albrecht Dürer**, a nagy német grafikus és festő, egy magyar származású nürnbergi ötvösmeister fia. A rajzolás mestere és ostroma. Mai szemmel is pontos mércejét és hibátlan rendszertü felosztását adja az emberi testnek, pontos térképet készíti arányairól, lefektet a figurális rajzolás máig ható törvényeit. Itáliába utazása során Giorgone és Tiziano mestereinek, Belliniének a munkáit látva megjegyzi: „*őreg már, de még mindig ő a legnagyobb közöttünk*”. Nem keverendő össze a több mint egy



Bellini: San Zaccaria oltárképe
1505, 500 x 235, olaj, tábla, Velence



Albrecht Dürer: Apostolok



Albrecht Dürer: Fej



Albrecht Dürer: Onarkép



Bernini: Szent Teréz
(a szerző rajza a szobortól)

évszázaddal később elő-
lassz barokk szobrászal,
Gian Lorenzo Berninivel*,
aki a napkirályról, XIV. La-
jostól, Versaillesban mell-
szobor sorozatot készített.
Dürer nagyszülei még a
magyarországi Ajtósön
szültek, de nem merül ki



M.S. mester: Erzsébet és Mária
találkozása, 1500

ezzel a magyar szin, *Erzsébet és Mária találkozásának* megkapó életre keltése a magyar **M.S. mester** remekműve néhány évvel 1500 után. Itáliában **Tiziano** a par excellence reneszánsz *Urbinoi Vénusz* 1538-ban festi meg, aki a fiatalon elhunyt zseniális **Giorgione** felbengyot munkáit is befejezi



Giorgione: Vihar



Tiziano: Urbinoi Vénusz



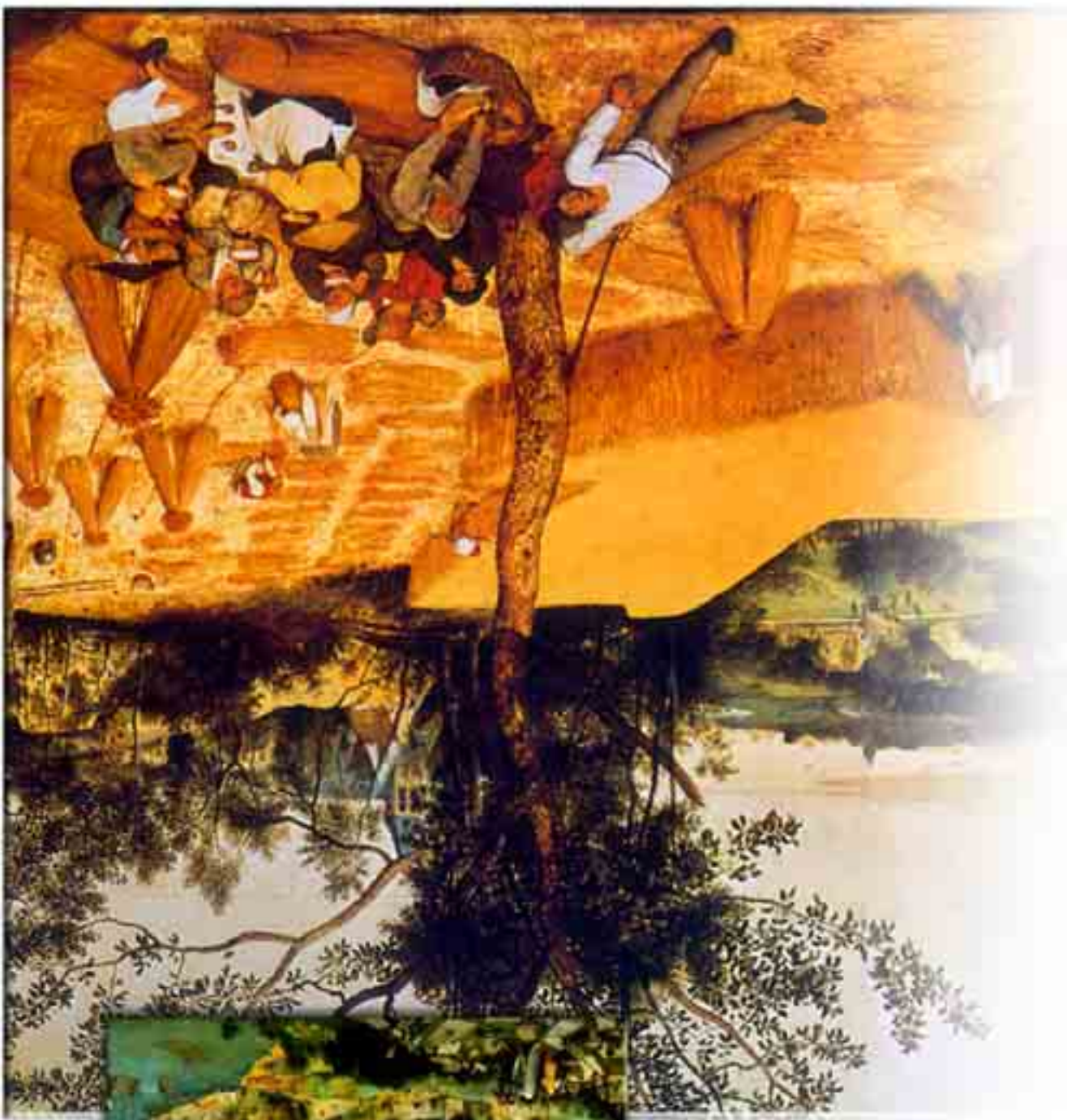
Bosch: Szent Antal megkísértése



Breughel: Parasztlakodalmom



Breughel eleinte a középkori misztériumokat megidéző, talányos néhány szóra emel az oly sok port kavart talányos figuránál, akiknek eredeti neve Hieronymus van Aken (Aachen). Valószínűleg a nagypapa teledett meg Hertogenboschban közvetlenül 1400 előtt, innen származhat a felvett Bosh név. A divatos „Miasszonyunk a Hattyúhoz” testvérség a visszahuzódó, nos festőt felvette tagjai közé, halálának évt – 1516 – is ök jegyezték le halotti anyakönyvükbe. A város székesegyházának festett oltárképei a protestánsok képrombolásainak estek áldozatul. Visszatérve Pieter Breughelhez, aki nem véletlenül kapja később az idősebb előnév mellé a paraszti jelzőt is, ugyanis



Breughel: Augusztusi aratás, 1565

Breughel: Babel tornya
hez tartozik, és nem az egekhez. *Ikarusa* a földhöz, jelsül a tenger- dolgaikat – későbbi tábláin. A ma- esznek, isznak – és végzik egyéb a holland mélyföldet túró falusiak



Breughel: Ikaros bukása



A – költészet fegyverekéhez, Villonhoz hasonló életű – rossztű, Caravaggio 1606-ban gyilkosság vádja elöl menekül el Rómából, nem kése, ő maga a sötétben áthasító fény. Ebben az évben születik Leidenben

Caravaggio: Szent Pál megtérése

1600-1601



Rembrandt van Rijn:
Százfortintos lap, rézkarc
1633-1661, 38,7 x 45 cm

* A RÉZKARC és a RÉZMETSZET
(- a metszettel tővel egyenlően a
rézlemezre rajzolunk, - a karc egy
maratási eljárással bővíti, ott a le-
mezre felvitt viaszba kerül a ráz)
sokszorosító technikának lényege,
hogyan a rézlemezben lévő vonalakba
papírral beledörzsölt festéket va-
lamilyen préselésre alkalmas gép-
pel (egykor a vasaláshoz használt
mángorlőhöz hasonló szerke-
zettel) rányomtatjuk az előkészített
lapra. Mélynyomó sokszorosító
eljárásnak hívjuk, mert – például a
magasnyomású lametszettel ellen-
tétben – a nyomdafesték a nyo-
móforma felszínénél mélyebben
helyezkedik el.



Rembrandt van Rijn:
Matisse evangélista, 1661
96 x 81, olaj, Louvre



Rembrandt van Rijn:
Önarckép (rézszer)
1665, olaj

Rembrandt van Rijn, az (általunk is) kiválasztott rajzoló és festő. Híres
rézkarc* sorozatának *A százfortintos lapnak* több ismert változata arra
engedhet következtetni, hogy az első komoly pénzhamisítót találjuk meg
Amsterdamban, némileg közelebb járunk az igazsághoz, ha megnézzük



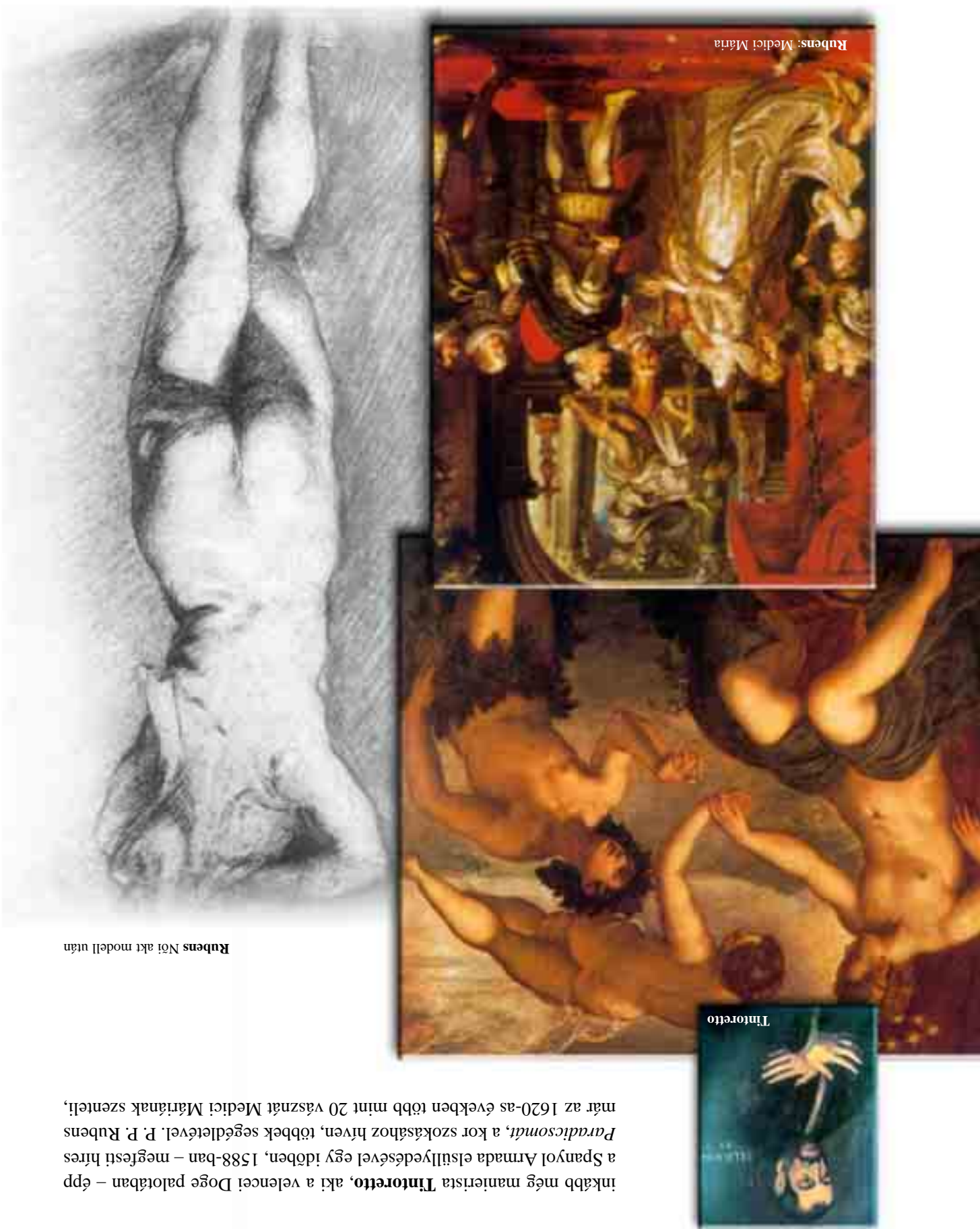
Rembrandt van Rijn: Jan Six, 1654.
olaj, 112 x 102 cm, Amsterdam

portréit és önportréit, amik alig felfogható csúcsai az emberi képességnek. A későbbi polgármesterről készített felalagos arcképe még barátságuk idejéről való, az elhídeggülés oka nem más, mint Rembrandt tartozásai Six felé, a nagyratörő üzletember így volt kénytelen megvalogatni barátait. A máig ható szempontokat fölülírja az a tény, hogy mégis Rembrandt neve



Peter Paulus Rubens:
Ludovico N. portréja

maradt fent. A barokk első főszakácsa **Peter Paul Rubens** még nagy kanallal mérte a húst konyhájában. Az Itáliáért rajongó Flamand olyan idő-
lokat talál mint Tiziano, Caravaggio, Veronese, és a barokk előhírnökeként



inkább még manierista **Tintoretto**, aki a velencei Doge palotában – épp a Spanyol Armada elsüllyedésével egy időben, 1588-ban – megfesti híres *Paradicsomát*, a kor szokásához híven, többek segédletével. P. P. Rubens már az 1620-as években több mint 20 vásznát Medici Mariának szenteli,

Rubens Női akt modell után



de Antwerpenben sem akárkivel dolgozik, Van Dyck (Dijk) az asszisztense. Az idős Rubenset 35 esztendővel túléli –

Rubens Onarckép 1640, 109,5 x 85 cm olaj, Kunsthistorisches Museum, Bécs

A. van Dyck: Páncélos férfi



Vermeer: Delfti uca, 1658
54,3 x 44 cm, olaj, vászon
Rijksmuseum, Amsterdam

inkább húsága okán, mint pénzéhégtől vezérelve megfesti a *Krisztus Emmausban* témát Vermeer stílusában, majd az őt lehurrogó málkrikus-hoz a képet eljuttatva – bosszúvágyát kielégítve – rászedi ezzel a híres művészettörténészt. Minden kornak lehet festője, de magának az európai



Vermeer: Turbanos nő (lány portéja)
1662-63, 46,5 x 40 cm, olaj, vászon
Mauritshuis, Hága

Vermeer: Zenelecke, 1660
73,5 x 64,1 cm, olaj, vászon
The Royal Art Gallery, London

mindössze 43 évesen, 1675-ben elávozott – holland Vermeer delfti enteriőrjeit és tájképeit csak mintegy 200 évvel később fedezte fel magának már a polgári nyugalomát kereső XIX. századi ember. A művészvilág eddig talán legnagyobb hámistási botrányának egy Vermeernek tulajdonított kép a tárgya, Van Meegeren – egy kohómérnökből lett holland festő – először

Velázquez: Bréda kulcsának átadása

festészetnek a festője az leginkább a spanyol **Diego Rodriguez de Silva y Velázquez**. 1599-ben elveszi mestere lányát, majd Rubens rábeszélésére nekifog első talján útjának. Húsz év múlva visszatér ide, és 1650-ben itt festi meg X. *Ince pápa portréját*. Híres *Las Meninas*-án saját magát is megörökíti a festők festője, a képen az uralkodó pár is jelen van, de csak a tükrökben látszanak. Az 1700 előtt néhány évvel született utolsó nagy

Velázquez: Las Meninas (udvarhölgyek)



***TIEPOLO, Giambattista** (1696-1770) az utolsó nagy itáliai barokk festő után, ha néhány évet pihen is a stílusváltás, esetében mégis szorosán vehetőn jön az új generáció, hisz idősebb fia **Giandomenico TIEPOLO** igen fiatalon lesz tehetséges munkatársa.

barokk mester, **Giambattista Tiepolo*** után azian jöhene a következő generáció*, Európát a XVIII. század első felében azonban nem igazán a festészet izgatja mint inkább a felvilágosodás. Ez az időszak a filozófiát, hogy Franciaországból indulva főleg az angol empiristákon át eljusson a



Tiepolo: Freskószínel



Tiepolo: Aljaisien



Tiepolo: A Szepölen Száz hat Szentel (fészlet), 1748-1750, 72,8 x 56, olaj, vászon Szépművészeti Múzeum, Budapest

század végére a német klasz-
szikus filozófia virágkorába. A
festészetbe vissza a kontinensen
talán - a század közepén Párizs-
ban világrajövő - **Jacques Louis**
David visz, ő a franciák klasz-
szicista bonapartistája. Végül a
csatornán áthajózva a zseniális

David: Napoleon dolgozószobájában
1812, olaj, vászon



David: Szabin nők elrablása, 1799
olaj, vászon Louvre, Párizs

angol **Turnert** találni, az aquarelle
és a rajz mestereiből a lángoló víz fes-
tője lesz, aki a hajóárbóchoz is oda-
köteti magát, hogy megfesthesse a
vihart a tengeren. Nem érdektelen

Turner: Abbey templomrom,
aquarelle

